

-Değini . Views-

6. Yıl Geride Kalırken...

Hacı Mehmet Duranoğlu

En son söyleyeceğimi en başta söyleyeyim:

Biz, Neşet Ertaş'ın deyimiyle bugüne kadar "*yanmadığımız sevdanın, çekmediğimiz derdin türküsünü söylemedik.*"

Bu yazı, içinde yaşadığı toplumun tarihi ve kültürü üzerine yirmi yıldan fazladır belgesel sinema aracılığıyla düşünce üretmeye çalışan bir *yönetmenin*; Uygulama alanında yirmi yılda biriktirdiklerini üniversite bünyesinde öğrencileriyle paylaşmaya çalışan bir *öğretim görevlisinin*; İçine doğduğu aileyi, çevreyi, toplumu, ülkeyi ve bir parçası olduğunu düşündüğü insanlığın macerasını daha iyi anlayabilmek için alanında doktora yapan bir *öğrencinin*; Melville'in dediği gibi "*Kuzey yarıküresinde yaşanan hayatın gerçek yüzünü anlamak için uzak denizlere açılmayı*" göze almış; Aklanıp paklanıp "*hizaya*" gelmektense, kralın adamlarına inat kir pas içinde oynamaya devam ederek "*yıkanmak istemeyen çocuklar*"ın yanında saf tutmuş bir *yurttaşın* gözlemleridir. Görülen, duyulan, okunan, araştırılan, hissedilen neyse onun dile getirilmeye çalışıldığı; aklın ve bilimin yolundan ayrılmadan ama hissedilen duyguları da coşkunun bir şekilde ifade etmekten çekinmeyen bir yazı... Ünsal Oskay'ın ifadesiyle "*yaşanan bir hayattan sonra, geçip giderken, arkada bırakılan bir iki söz. Gündelik varoluş biçimimizin içindeki 'sınırlı insan' halimizi aşıp da bıraktığımız bir iki söz...*"

Önce makaleleri, ardından kitapları ve nihayet kendisiyle tanıştım.

Yayımlanmış eserlerinin kapaklarına bakınız: Nicelerinin büyük puntolarla bastıra bastıra, bağıra çağıra, altını yaza çize yazdığı unvanlardan bir tekini bile göremezsiniz. Sağına, soluna bakarsınız, isminden başka bir şey bulamazsınız. Kimden mi bahsediyorum? En saf haliyle yazayım: Serdar Öztürk'ten. Her ne kadar kendisi tevazu gösterip isminden başka bir sıfat kullanmamaya özen gösterse de biz -varsa günahı da boynumuza olsun- yiğidin hakkını yiğide verelim ve adını yıllar içinde nice emekler vererek deyim yerindeyse "söke söke" kazandığı unvanlarıyla birlikte analım: *Cumhuriyet Türkiye'sinde Kahvehane ve İktidar (1930-1945)*; *Erken Cumhuriyet Döneminde Sinema Seyir Siyaset*; *Osmanlı'da İletişimin Diyalektiği*; *Türkiye'de İletişim Sosyolojisinin Kaynakları*; *Türkiye'de İletişim Düşüncesinin Kökenleri*; *Mekân ve İktidar: Filmlerle İletişim Mekânlarının Altpolitikası*; *Sinefilozofi: Kurosawa'nın Düşleri'nde Sinefilozofik Bir Yolculuk*; *Sinema Felsefesine Giriş: Film-Yapımı Felsefe* kitaplarının yazarı; John B. Thompson'ın *Medya ve Modernite* adlı eserinin çevirmeni; Ken Loach *Filmlerinde Mücadelenin Arkeolojisi* adlı önemli çalışmanın derleyicisi; Ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış kırktan fazla bilimsel makalenin yazarı; Uluslararası alan ve Ulakbim TR indeksli elektronik hakemli dergi *SineFilozofi*'nin kurucusu ve yayıncısı; Bu yıl 4.'sü düzenlenen *Uluslararası Sinema ve Felsefe Sempozyumu*'nun başkanı; onlarca lisansüstü öğrencinin tez danışmanı, yüzlerce lisans öğrencisinin sağı-solu belli olmayan nefes kesen hocası; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü Öğretim Üyesi...

Serdar Öztürk'ün adını ilk defa 2015 yılında Konya'da duyduğum.

Biraz kendi isteğim, biraz da çok sevdiğim hocalarımla teşvikiyle yüksek lisans yapmak için mezun olduğum üniversiteye yıllar sonra yeniden döndüğümde. Selçuk Üniversitesi

İletişim Fakültesi binasında. Sinema Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Meral Serarslan'ın odasında. 1998 yılında Çukurovalı bir çiftçi çocuğu olarak "belgeselci" olma hayaliyle geldiğim Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümünü daha bitirmeden Ankara'da özel bir prodüksiyon ajansında çalışmaya başlamış, sonraki yıllar boyunca çoğu televizyonda, bir kısmı da sinemalarda vizyona giren belgesel filmlerin yapım yönetiminde yer almıştım. Uygulamaların birbirini tekrar etmeye, kuramsal bilginin eksikliğinin hissedilmeye başladığı anda yeniden üniversiteyle bağ kurma ihtiyacı hissetmiş ve mezun olduğum Selçuk Üniversitesi'nde yüksek lisans yapmaya başlamıştım. Tabi yüksek lisansla birlikte akademik okumalar da başlamıştı. İşte o okumalar esnasında Selçuk İletişim Dergisinde "Türk Sinema Tarihinin Altpolitikası 1896-1923" başlıklı bir makale okudum. Uzun yıllar alandan uzak kalmıştım. Yazıda o güne kadar hiç duymadığım birtakım kavramlar üzerinden bir tartışma yapıyordu. Ancak konuyu tam olarak bilmesem de yazan o kadar güzel yazmıştı ki öğrenmemek, bilmemek elde değildi. Derken, hocanın konuştuğu, yazdığı, yayınladığı her ne varsa toplamaya, okumaya, dinlemeye başladım. Sinema Politikaları üzerine hazırladığım yüksek lisans tezimde, neredeyse bütün çalışmalarından yararlandım. Birkaç yıl sonra Osmanlı'da sinema hayatı üzerine Atalay Taşdiken ile birlikte yönettiğimiz *Bırakın Çocuk Oynasın* belgesi için kapısını çaldık. Bizi kırmadı. Konuya dair yaptığı yayınlardan, ortaya çıkardığı belgelerden, vardığı sonuçlardan bahsetti. Ankara'da güzel bir röportaj yaptık. Serdar Hocayla yaklaşık on yıl neredeyse yan yana oturduğumuzu o zaman fark ettim. Kendisi Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi binasında, ben hemen arkada Emek 8. Cadde üzerinde bir sokakta. Reklam yapmayalım, bilenler bilir, aramıza ünlü bir çiğerci girmiş.

Uzun yıllar dokümanter belgesel yazıp yönettiğim için kalem, kâğıt, kitapla aramız fena değildir. Hangi metin ne söylüyor, nasıl söylüyor, bu konuda epeyce antrenmanlı sayılırım. Kimlerin sadece "akademik nakliyatçılık" yaptığını, kimlerin bilmeden biliyormuş gibi yazmaya çalıştığını, kimlerin metni şişirmek için lafı uzattıkça uzattığını az çok anlarım. Doktora ders döneminde Serdar Öztürk'ün ulaşabildiğim bütün makale ve kitaplarını yeniden okudum. Daha dikkatli ve alıcı gözlerle. İlk fark edilen şey şudur: Öztürk, hangi konuyu ele alırsa alsın, deyim yerindeyse konuya adeta balyozla dalmaktadır. Okadar ki ele aldığı konunun artık ne kaçacak bir yeri ne de takati kalmıştır. Konuya ne kadar hâkim olduğunu çok çabuk anlarsınız. Metinlerinin ilk cümlesiyle son cümlesine dikkat ediniz. Aynı sürdürülebilir irade ile yazılmıştır. Bu, birbirine yakın zamanlarda ürettiği çalışmalarda da böyledir, ilk yazdığı kitapla son kitap arasındaki metinlerde de böyledir. Mesela; Henüz bir doktora öğrencisi iken ve doktora tezine çalışırken ürettiği ilk eseri *Erken Cumhuriyet Döneminde Sinema Seyir Siyaset'* tir. Tarih 2005'tir. Son yayınladığı müstakil çalışma *Sinema Felsefesine Giriş: Film-Yapımı Felsefe'* dir. Tarih 2018'tir. Bu ilk ve son çalışma arasında 13 yıldan fazla bir zaman vardır. Elbette bilgi birikimi, tecrübe farkı da. Ama iki eserde de ele aldığı konuya nasıl yaklaştığını, bulguları nasıl yorumladığını, en karmaşık, soyut, anlaşılmaz meseleleri nasıl anlaşılır kıldığına dikkat edin. 2005 yılında yayınladığı eserdeki iradeyi 13 yıl sonra yayınladığı eserinde de benzer şekilde görebilirsiniz. Aynı heyecan ve tazeliğe. Ve elbette keskin bir dikkatle. Oysa hem fiziksel hem de psikolojik olarak bir eserin ilk cümlesiyle son cümlesi farklı koşullarda yazılır. İlkinde çok heyecanlı, enerji dolu oluruz. Bu, yazdığımız cümleden de çok çabuk anlaşılır. Ama çalışma ilerledikçe güçten düşmeye, bunalmaya, yolumuzu şaşırma, savrulmaya başlarız. Bu bunalım, şaşkınlık, yorgunluk metne de yansır. Artık son sayfalara doğru geldiğimizde "aman canım bitse de gitsek" duygusundayızdır. Nitekim son sayfaya, paragrafa, cümleye geldiğimizde onu alelacele yazar ve adeta kaçarcasına uzaklaşırız çalışmadan. Mümkünse de bir daha da geriye dönüp yüzünü bile görmek istemeyiz. O kadar yani.

Öztürk'ün ürettiği çalışmalarda -ister belirli sayfa sayısı ile sınırlandırılmış bir makale olsun isterseniz tuğla gibi bir kitap- dikkatinizi çekecek ikinci şey şudur: Ele alınan konu çok sağlam ve özgün kuramsal temeller üzerine oturtulur. Konuyla ilgili kabul görmüş mevcut yayınlar, kavramlar elbette söz konusu edilir ama akademik nakliyatçılık yapılmaz, mesele ne olursa olsun ille de sağlam bir elekten geçirilir. Yeni ve özgün kavramlar üretilir, yeni tezler, iddialar ileri sürülür. Sağlam kanıtlar sunulur. Tüm bunlar bilimsel yol ve yöntemden

ayrılmadan yapılır. Ve çalışmanın bütününde kuramla uygulamanın bir kanaviçe gibi örüldüğü görülür. Ve belki de bunu yapabilmesinin sırrı ele aldığı konunun üzerine diktiği “delici bakış”tır. O dikkatli bakış ki yöneldiği konuyu deler, parçalar ve onun özüne ulaşır. O özü kavrar. Kavranan öz damıtılır, çok soyutsa somutlaştırılır. Çok derinlerdeyse hapsoldüğü yerden çekip çıkarılır. Görünebilir, kavranabilir, anlaşılabilir hale getirilir. Balyozla dalma, delici bakışla parçalama ve nihayet en özü ortaya çıkarma. Ve bunu sözü hiç uzatmadan en saf haliyle yazma, söyleme. Bence Serdar Öztürk’ün bütün çalışmalarına ve eylemlerine damga vuran şey bu olsa gerek. En azından ben böyle düşünmekteyim. “Yerim dar” yoksa bu konuda cümle cümle, kelime kelime, madde madde kanıt sunabilirim.

Pandemi koşullarında evlerimize hapsoldüğümüz günlerde *DDI Akademi* ve kurucusu sevgili *Dağhan Dönmez* müthiş bir işe imza attı. Öztürk’ü ikna edip çevrimiçi de olsa Sinema ve Felsefe ağırlıklı toplantılar düzenledi. Aylarca süren bu toplantıların çoğuna katıldım. Katılmadıklarımın kayıtlarını rica ettim. Serdar Hocanın sinema ile felsefe, imajlarla kavramlar arasında nasıl dans ettiğine şahit oldum. Tabi programa katılan pek çok arkadaşımız gibi bu entelektüel çabaya ben de hayran olup şapka çıkarttım.

Ve Uluslararası alan ve Ulakbim TR indeksli elektronik hakemli dergi *SineFilozofi* dergisi. 2016 yılından bu yana elektronik ortamda yayınlanan ve erişimi ücretsiz olan dergiye bakınız: Sinema konusuna nasıl yeni ve taze bir soluk getirdiğini göreceksiniz. Özgün tartışmalara, röportajlara, değerlere ve kitap tanıtımlarına şahit olacaksınız. Bizzat tanıştım: Bugünlerde pek çok insan SineFilozofi dergisinde bir makalem yayınlanır mı acaba diye tarifsiz heyecan duymakta. Ne mutlu kuruluşundan bu yana emek verenlere.

Serdar Öztürk ve SineFilozofi Dergisi ekibi tarafından hazırlanan bir başka şölen: *Sinema ve Felsefe Sempozyumu*. Geçtiğimiz üç yıldır ulusal arenada sahne alan sempozyum bu yıl uluslararası sahaya çıktı. Geçtiğimiz yıl pandemi koşullarından dolayı çevrimiçi yapılmıştı. Ben de neredeyse bütün oturumları ilgili sosyal medya hesaplarından canlı takip etmiş, sayfalar dolusu notlar almış, izlenecek filmler, okunacak kitaplar listesi çıkarmış ve ne büyük bir haz almıştım. Sempozyum bu yıl Ankara’da ve yüz yüze yapıldı. Ve ben de ilk defa Serdar Öztürk ve çalışma arkadaşlarıyla daha yakından tanışma fırsatı buldum. Sempozyumun nasıl büyük bir emek ve özveriyle hazırlandığına bizzat şahit oldum. Lisans öğrencisinden doktor öğretim üyesine kadar farklı unvanlardaki birçok arkadaşımız ve hocamızdan oluşan bu harika ekibin nasıl üretim yaptığını gördüm. Serdar Öztürk’ün bu harika ekiple ilişki ve iletişimi başlı başına bir ders niteliğinde. Öztürk hem yetiştiriyor hem görev ve sorumluluk veriyor hem tartışıyor hem eleştiriyor hem övüyor hem vitrine çıkarıyor. Hiçbir ayrıntıyı gözden kaçırmıyor. Ne olması gerekiyorsa onu yapıyor. Bu yıl Ankara’da 10-12 Aralık 2021 günleri arasında düzenlenen *Uluslararası Sinema ve Felsefe Sempozyumu IV*’te işte ben bunları gördüm. Sayısız katılımcı, yerli ve yabancı misafirler, yönetmenler, sunumlar, tartışmalar. Sempozyum kayıt altına alındı. SineFilozofi Youtube kanalından takip edebilirsiniz. Daha bir hafta önce evlenip balayı niyetine sempozyuma gelip aslanlar gibi sunum yapan çiftler bile vardı. O kadar diyeyim yani. Biz de bu muhteşem şölene *Sinema ve Tarih* konulu bir panelle katkı sunmaya çalıştık. Hakan Aytakin ve Hasan Özgen gibi iki önemli ustayı davet ettik. Walter Benjamin’in tarih üzerine fikirlerinden yola çıkarak Hakan Aytakin ve Hasan Özgen’in ürettiği belgeseller üzerinden keyifli bir sohbet gerçekleştirdik. Hem SineFilozofi Dergisine hem de Sinema ve Felsefe Sempozyumuna emek veren başta Serdar Öztürk olmak üzere bütün ekip arkadaşlarına ne kadar teşekkür etsek azdır.

Sempozyumun kapanış töreninde Serdar Öztürk bu muhteşem öykünün nasıl başladığını anlattı. 2016 yılı Nisan ayında yapılan bir yürüyüşten SineFilozofi Dergisi, 2017 yılında Kızılay’da yapılan bir yürüyüş esnasında ise Sinema ve Felsefe Sempozyumu fikri doğmuştu.

Bu “yürüme” eylemi önemli. Çünkü Serdar Öztürk’ün birçok fikri yürürken ürettiğini, teoriden eyleme de yine yürürken geçtiğini onu tanıdıktan sonra öğrendim. Zaten çoğu önemli

görüşmelerini de yürürken yapmakta. O gün de Kızılay'da yürürken "neden olmasın" diye sormuş kendi kendine. Sonra da kolları sıvamış. Öğrencileri ve dostlarıyla. Çıkış o çıkış. İşte 4. yıla kadar ulaşmışlardı. Ve Serdar Hoca konuşmasında sinema ve felsefe üzerine düşünen tüm kişi ve kurumları birlik olmaya çağırdı. Ve şunu sordu: "Denemeye değer... Var mısınız?" Sempozyuma kurgu konusunda destek veren, bir çok projede birlikte çalıştığımız meslektaşım, arkadaşım Öğr. Gör. Mehmet Ali Sevimli ile birlikte Ankara'dan ayrılırken bu soruya yanıt niyetine bir marşı mırıldandığımızı hatırlıyorum: "Yürüyelim arkadaşlar..!"